

УДК 330.133.2:65.011

Ковальська Л.Л., д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0003-2924-9857>
l.kovalska@lntu.edu.ua

Kovalska L., Doctor of Economic Sciences, Professor
Lutsk National Technical University
<https://orcid.org/0000-0003-2924-9857>
l.kovalska@lntu.edu.ua

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РИНКОВОЮ КАПІТАЛІЗАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ

В статті здійснено розробку механізму управління ринковою капіталізацією підприємства. Критичний аналіз змісту наукових публікацій учених виявив розбіжності в їхніх поглядах відносно трактування суті та складових механізму управління ринковою капіталізацією підприємств і комплексів. Відповідно механізм управління ринковою капіталізацією підприємств пропонується розглядати як сукупність методів, принципів, інструментів, які використовують суб'єкти управління підприємств задля збільшення їх ринкової вартості та підвищення конкурентоспроможності. В роботі детально розкрито мету, цілі, принципи, методи, функції та інструменти механізму управління ринковою капіталізацією підприємства. Реалізація таких елементів механізму дозволить підвищити ринкову вартість підприємства та забезпечити його конкурентоспроможність.

Ключові слова: ринкова капіталізація, механізм управління ринковою капіталізацією, методи управління ринковою капіталізацією, інструменти управління ринковою капіталізацією, конкурентоспроможність, підприємство.

MECHANISM OF MANAGEMENT OF THE MARKET CAPITALIZATION OF ENTERPRISES

In the article, the mechanism of managing the market capitalization of the enterprise was developed. A critical analysis of the content of scientific publications by scientists revealed differences in their views regarding the interpretation of the essence and components of the market capitalization management mechanism of enterprises and complexes. Accordingly, the mechanism for managing the market capitalization of enterprises is proposed to be considered as a set of methods, principles, and tools used by the subjects of enterprise management to increase their market value and increase competitiveness. The purpose, goals, principles, methods,

functions and tools of the market capitalization management mechanism of the enterprise are disclosed in detail in the work. It is substantiated that the formation of the market capitalization management mechanism is to ensure the increase in the market value of enterprises as a basis for ensuring its competitiveness. As a subject of management, a mechanism is top-managers of enterprises, that is interested in the increase of them market capitalization, come forward as a subject of management a mechanism. An object are processes of management market capitalization of enterprises. Defined management goals market capitalization of enterprises. Such principles of managing the market capitalization of enterprises as scientificity, goal-setting, strategic orientation, flexibility, efficiency, systematicity are proposed. Among the methods of management the market capitalization of enterprises are economic, administrative, socio-psychological. The functions of managing the processes of the market capitalization of enterprises are given: planning (developing a strategy for increasing the market capitalization of the enterprise), organization (forming a network of organizational relations within the enterprise and determining the persons responsible for the processes of increasing the market capitalization of the enterprise), stimulation (encouraging the personnel of the enterprise to improve the effectiveness of their activities), control (comparison of planned indicators regarding the growth of the enterprise's capitalization with the actual values obtained), evaluation (identification of reserves for increasing the value of the enterprise), mobilization (attraction of the necessary resources that will be aimed at increasing the value of the enterprise), information (collection, processing and analysis of information on the market value enterprise). The implementation of such elements of the mechanism will increase the market value of the enterprise and ensure its competitiveness.

Key words: market capitalization, mechanism of management of the market capitalization, methods of management of the market capitalization, tools of management of the market capitalization, competitiveness, enterprise.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Турбулентні умови зовнішнього середовища, посилення конкурентної боротьби, інтенсифікація процесів міжнародної інтеграції диктують нові умови щодо забезпечення економічного розвитку підприємств. В таких умовах суб'єкти господарювання повинні застосовувати нові підходи та методи до управління діяльністю підприємств із врахуванням мінливості внутрішнього та зовнішнього середовищ. Вагоме місце в таких процесах належить управлінню ринковою капіталізацією підприємств як необхідної умови забезпечення їх економічного довгострокового функціонування. Ефективне управління ринковою капіталізацією підприємства дозволить забезпечення зростання

його ринкової вартості, створити додану вартість, укріпитися на фондовому та товарному ринках, покращити свою присутність у ринковому середовищі, збільшити рівень конкурентоспроможності тощо. Однак, в силу відсутності або недосконалості механізму управління ринковою капіталізацією, не кожен суб'єкт господарювання може утримати свої конкурентні позиції на ринку та забезпечити споживчу цінність. Відповідно, це актуалізує питання щодо розробки механізму управління ринковою капіталізацією підприємства, що потребує подальших поглиблених досліджень.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми.

Проблемами сутності поняття ринкової капіталізації підприємства займалися такі науковці як Багацька К. (*Багацька, 2015*), Давидов О. (*Давидом, 2014*), Кривов'язюк І. (*Кривов'язюк, 2020*), Мельник Л. (*Мельник, 2009*); дослідження методів оцінки ринкової капіталізації підприємства висвітлено у наукових працях Башуцька О. (*Башуцька, 2021*), Задерей В. (*Задерей, 2017*), Лукач А. (*Лукач, 2018*), Піжук О. (*Піжук, 2013*), Хаустова В. (*Хаустова, 2009*); механізм управління ринковою капіталізацією підприємства досліджувався Кривов'язюком І. (*Кривов'язюк, 2021*), Мостовою А. (*Мостова, 2023*), Нестеренко С. (*Нестеренко, 2021*), Сабадирьовою А. (*Сабадирьова, 2021*).

Цілі статті. Метою статті є розробка механізму управління ринковою капіталізацією підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розробці механізму управління ринковою капіталізацією підприємств передують дослідження сутності даного поняття. У літературі існує ряд думок з приводу сутності такого механізму. У своїх дослідженнях, Сабадирьова А. розглядає такі механізми організації процесу капіталізації потенціалу підприємства: дослідницький, організаційно-методичний, оціночний, програмно-цільовий (*Сабадирьова, 2021*). Кривов'язюк І. та Бурбан О. трактують механізм управління ринковою капіталізацією як сукупність методів та засобів впливу на процес оптимізації рівня ринкової капіталізації підприємства, який

виявляється у зростанні його вартості (Кривов'язюк, 2021). Інші науковці такий механізм розглядають з позиції прийняття рішень на основі системи показників з орієнтацією на оцінювання вартості, обґрунтування стратегічних цілей і засобів їх досягнення, зокрема, цілей управління ринковою капіталізацією, економічною ефективністю, репутацією, формування системи корпоративного управління та дивідендної політики, а також системи моніторингу і контролю (Мостова, 2023). У праці (Нестеренко, 2021) визначено п'ять основних етапів механізму створення потенційної системи управління капіталізацією: нормативно-законодавче забезпечення процесів капіталізації; реформування існуючої системи управління; формування структури фінансового ринку управління; впровадження організаційно-економічних механізмів управління; створення інституційного середовища щодо капіталізації досліджуваного комплексу. Це дає можливість розглядати механізм управління ринковою капіталізацією підприємств як сукупність методів, принципів, інструментів, які використовують суб'єкти управління підприємств задля збільшення їх ринкової вартості та підвищення конкурентоспроможності. Розробимо механізм управління ринковою капіталізацією підприємств (рис. 1). Як бачимо, запропонований механізм складається із двох блоків: блок формування механізму управління ринковою капіталізацією підприємств та блок реалізації механізму управління ринковою капіталізацією підприємств. До першого блоку входить визначення суб'єкта та об'єкта управління ринковою капіталізацією підприємств; формулювання принципів та постановка цілей управління ринковою капіталізацією підприємств.

Метою формування механізму управління ринковою капіталізацією є забезпечення підвищення ринкової вартості підприємств як основи забезпечення його конкурентоспроможності. Суб'єктом управління виступають топ-менеджери підприємств, які зацікавлені у зростанні їх ринкової капіталізації. Об'єктом виступають процеси управління ринковою капіталізацією підприємств. В процесі взаємодії

суб'єкта та об'єкта управління важливим є налагодження ефективної прямої та зворотної комунікації, вибір методів оцінки ринкової капіталізації, вивчення зарубіжних методик оцінки та підвищення ринкової капіталізації підприємств. Цілі управління ринковою капіталізацією підприємств полягають у наступному: збільшення рівня дохідності (прибутковості) та рентабельності діяльності підприємства;

зростання вартості активів підприємства;

- збільшення рівня споживчої цінності підприємства;

- посилення ринкової присутності у національному та міжнародному середовищах;

- збільшення доданої вартості підприємства;

- підвищення рівня експортного потенціалу підприємства;

- підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Реалізація цілей є важливою з позиції досягнення мети управління ринковою капіталізацією підприємств.

Що стосується принципів управління ринковою капіталізацією підприємств, то вони визначають загальні правила та норми, якими повинні керуватися суб'єкти управління такими процесами. Серед принципів управління ринковою капіталізацією підприємств виділимо наступні:

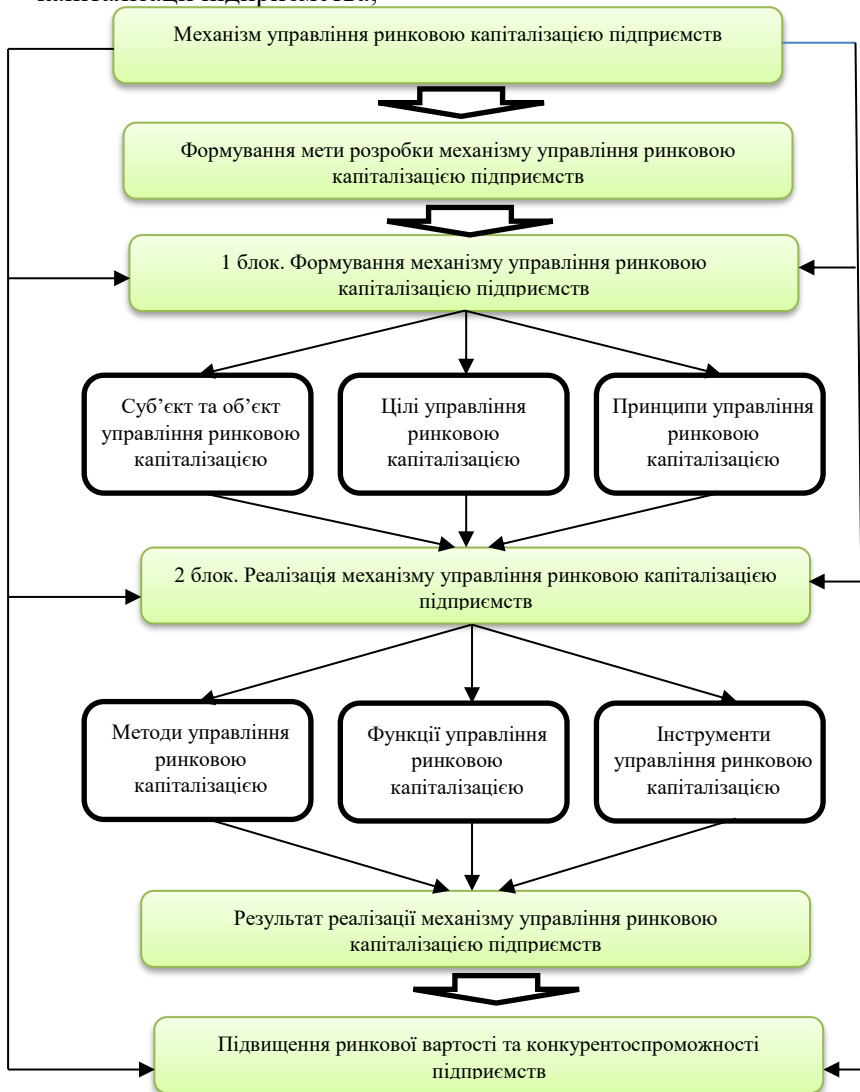
- науковості – передбачає врахування усіх нових підходів та методів до оцінки та управління ринковою капіталізацією підприємств;

- цілепокладання – передбачає, що кожен елемент економічної системи підприємства спрямований на досягнення мети та стратегічної цілі щодо підвищення його ринкової капіталізації;

- стратегічної орієнтації – ґрунтується на думці, що реалізація мети по підвищенню ринкової капіталізації підприємства дозволить забезпечити його стабільне довгострокове функціонування у перспективі;

- гнучкості – передбачає маневреність та адаптивність економічної системи підприємства відповідно до турбулентних умов середовища;

- ефективність – передбачає економічну доцільність реалізації усіх заходів, спрямованих на підвищення ринкової капіталізації підприємства;

Рис. 1. Механізм управління ринковою капіталізацією підприємств

Джерело: авторська розробка

- системність – розгляд підприємства як відкритої економічної системи (в межах якої взаємодія усіх елементів дозволяє отримати синергетичний ефект), яка підпадає під вплив чинників зовнішнього середовища.

До другого блоку віднесено визначення методів, інструментів, функцій управління ринковою капіталізацією підприємств.

Методи управління ринковою капіталізацією підприємств представляють собою сукупність способів та засобів, за допомогою яких суб'єкт управління впливає на такі процеси задля збільшення його вартості. Серед методів управління ринковою капіталізацією підприємств пропонуємо виділити наступні:

- економічні методи, дія яких спрямована на оптимізацію структури капіталу, збільшення вартості капіталу, забезпечення позитивного сальдо фінансового потоку, оптимізацію процесів управління кредиторською та дебіторською заборгованостями, збільшення активів підприємства тощо;

- адміністративні методи, які покликані забезпечити організаційне регламентування процесів підвищення ринкової капіталізації підприємства, розробку регламентуючих документів, які стосуватимуться зростання вартості підприємства, координацію дій роботи усіх структурних підрозділів та посадових осіб щодо досягнення поставленої мети та цілей;

- соціально-психологічні методи управління – спрямовані на створення сприятливого середовища всередині підприємства, позитивного психологічного клімату в колективі, уникнення виникнення конфліктних ситуацій, що сприятиме досягненню позитивних результатів діяльності підприємства.

Інструменти дозволяють упорядкувати та пристосувати ресурси та процеси управління ринковою капіталізацією підприємства. Серед таких інструментів виділимо такі як оптимізація фінансових ресурсів підприємства, амортизаційна, фінансова, кадрова, цінова та ін. політика підприємства,

стимулювання персоналу, організаційна та корпоративна культура підприємства, оптимізація виробничих потужностей підприємства, взаємовідносини зі стейкхолдерами, та споживачами зокрема та ін.

Що стосується функцій управління ринковою капіталізацією підприємств, то вони представляють собою окремі напрями діяльності, які спрямовані на підвищення його ринкової капіталізації. Серед таких функцій варто виокремити:

- планування – розробка стратегії підвищення ринкової капіталізації підприємства; розробка плану дій та заходів щодо збереження вартості підприємства у перспективному періоді;

- організація – формування мережі організаційних відносин всередині підприємства та визначення відповідальних осіб за процеси підвищення ринкової капіталізації підприємства;

- стимулювання – спонукання персоналу підприємства до покращення результативності їх діяльності, як на пряму підвищення ринкової капіталізації підприємства;

- контроль – співставлення планових показників щодо зростання капіталізації підприємства із фактично отриманими значеннями;

- оцінка – аналіз фінансово-економічних показників діяльності підприємства задля оцінки наявного потенціалу та виявлення резервів щодо підвищення вартості підприємства (Побурко, 2011);

- мобілізаційна – залучення необхідних ресурсів, які будуть спрямовані на збільшення вартості підприємства;

- інформаційна – збір, обробка та аналіз інформації щодо ринкової вартості підприємства, його інвестиційної привабливості та можливості забезпечення її зростання у перспективі.

Реалізація вище розглянутих елементів механізму дозволить отримати позитивний результат, а саме – підвищити ринкову вартість підприємства та забезпечити його конкурентоспроможність.

Висновки. Отож, оцінка ринкової капіталізації підприємства та розробка механізму управління нею дозволить утримати міцні конкурентні позиції на ринку, позиціонувати себе у ринковому середовищі, підвищити рівень конкурентоспроможності. Лише швидке реагування на мінливі

умови середовища, ефективно використання ресурсів підприємства, консолідація зусиль усіх структурних підрозділів та персоналу здатні забезпечити підвищення рівня капіталізації підприємства.

Список бібліографічного опису:

1. Багацька К.В. Капіталізація підприємства як ключова категорія вартісно-орієнтованого управління. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 3. 2015. URL: http://visnyk-ecopom.uzhnu.ua/archive/3_2015ua/4.pdf.
2. Давидов О.І. Вартість підприємства як економічна категорія. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 5. С. 8-19.
3. Кривов'язюк І.В., Бурбан О.В. Економічна сутність поняття «вартість підприємства» та детермінанти її зростання. Економіка та держава. № 10. 2020. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2020/20.pdf.
4. Мельник Л.М. Конкретизація понять капіталізації підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 4. Т. 3. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_4_3/pdf/024-029.pdf.
5. Башуцька О.С., Римар І.І. Методичні підходи для оцінки ринкової вартості підприємства. II міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку підприємства». 2-3 грудня 2021 р. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/37012/2/TSEFIRS_2021_Bashutska_O-Methodical_approaches_for_28-30.pdf.
6. Задерей В.Ю. Методи оцінки вартості компаній. Агросвіт. 2017. № 5. С. 48–54.
7. Лукач А.М., Ставицький О.В. Методи оцінки ринкової вартості підприємства в умовах сучасної економічної ситуації. Актуальні проблеми економіки та управління. 2018. № 12. С. 1–11.
8. Піжук О.І., Михалевич С.А. Теоретичні та практичні аспекти оцінки вартості підприємства. Економічний вісник. 2013. №1. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2013/1/EV20131_080-085.pdf.
9. Хаустова В.Є. Матюшенко О.І. Методологічні засади оцінки вартості підприємства. Проблеми економіки. № 4. 2009. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2009-4_0-pages-57_76.pdf.
10. Кривов'язюк І.В., Бурбан О.В. Формування механізму управління ринковою капіталізацією підприємства для досягнення цілей стратегії його інвестиційної діяльності. Інтелект XXI. № 4. 2021. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2021/2021_4/11.pdf.
11. Мостова А.Д. Стратегічне управління діяльністю корпоративних аграрних підприємств на фондовому ринку. ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО. Випуск №54. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2782/2702>.
12. Нестеренко С.С. Механізм управління капіталізацією лісгосподарського комплексу. The scientific heritage. №72. 2021. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mehanizm-upravlinnya-kapitalizatsieyu-lisogospodarskogo-kompleksu>
13. Сабадирьова А. Щодо механізмів у процесі капіталізації потенціалу підприємства. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78512991.pdf>.

14. Побурко О. Я. Організація управління капіталізацією господарського комплексу: автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.06.04. Львів, 2011. 15 с.

References:

1. Bahatska K.V. Kapitalizatsiia pidpriemstva yak kliuchova katehoriia vartisto-oriientovanoho upravlinnia. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Vypusk 3. 2015. URL: http://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/3_2015ua/4.pdf.

2. Davydov O.I. Vartist pidpriemstva yak ekonomichna katehoriia. Aktualni problemy ekonomiky. 2014. № 5. С. 8-19.

3. Kryvoviazuk I.V., Burban O.V. Ekonomichna sutnist poniattia «vartist pidpriemstva» ta determinanty yii zrostantia. Ekonomika ta derzhava. № 10. 2020. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2020/20.pdf.

4. Melnyk L.M. Konkretyzatsiia poniat kapitalizatsii pidpriemstva. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. 2009. № 4. Т. 3. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_4_3/pdf/024-029.pdf.

5. Bashutska O.S., Rymar I.I. Metodychni pidkhody dlia otsinky rynkovoï vartosti pidpriemstva. II mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia molodykh uchenykh ta studentiv «Tsyfrova ekonomika yak faktor innovatsii ta staloho rozvytku suspilstva». 2-3 hrudnia 2021 r. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/37012/2/TSEFIRS_2021_Bashutska_O-Methodical_approaches_for_28-30.pdf.

6. Zaderei V.Iu. Metody otsinky vartosti kompanii. Ahrosvit. 2017. № 5. С. 48–54.

7. Lukach A.M., Stavyskyi O.V. Metody otsinky rynkovoï vartosti pidpriemstva v umovakh suchasnoi ekonomichnoi situatsii. Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia. 2018. № 12. С. 1–11.

8. Pizhuk O.I., Mykhalevych S.A. Teoretychni ta praktychni aspekty otsinky vartosti pidpriemstva. Ekonomichni visnyk. 2013. №1. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2013/1/EV20131_080-085.pdf.

9. Khaustova V.Ie. Matiushenko O.I. Metodolohichni zasady otsinky vartosti pidpriemstva. Problemy ekonomiky. № 4. 2009. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2009-4_0-pages-57_76.pdf.

10. Kryvoviazuk I.V., Burban O.V. Formuvannia mekhanizmu upravlinnia rynkovoï kapitalizatsiieï pidpriemstva dlia dosiahnennia tsileï stratehii yoho investytsiinoï diialnosti. Intelekt KhKhI. № 4. 2021. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2021/2021_4/11.pdf.

11. Mostova A.D. Stratehichne upravlinnia diialnistiu korporatyvnykh ahrarynykh pidpriemstv na fondovomu rynku. EKONOMIKA TA SUSPILSTVO. Vypusk №54. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2782/2702>.

12. Nesterenko S.S. Mekhanizm upravlinnia kapitalizatsiieï lisohospodarskoho kompleksu. The scientific heritage. №72. 2021. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mekhanizm-upravlinnya-kapitalizatsiieyu-lisogospodarskogo-kompleksu>

13. Sabadyrova A. Shchodo mekhanizmiv u protsesi kapitalizatsii potentsialu pidpriemstva. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78512991.pdf>.

14. Poburko O. Ya. Orhanizatsiia upravlinnia kapitalizatsiieïu hospodarskoho kompleksu: avtoref. dys. ... kand. eкон. наук : spets. 08.06.04. Lviv, 2011. 15 с.